

hominum obtinuit mentes christiana religio, sicut notavit Augustinus (1); quod non potuisset id compleri, nisi opus istud, «Virtutis fuisset divinae, non persuasionis humanae.» Nempe, media quae ab hominibus, natura duce, adhibentur ad suos delendos hostes, ea Deus assumpsit ad fidem Christi propagandam; uti ad Imperatorem dicebat Tertulianus (2): «Nec quicquam proficit exquisitior quaeque crudelitas: illecebra est magis sectae; plures effimur quoties metimur; semen est sanguis christianorum.»

247. 4.º Praeclarum aliud adjungimus argumentum. Si Christi praecones ex sese impedimento erant, potius quam juvami, ad ejus evulgandam doctrinam; non poterit velox lataque ejusdem propagatio hominum adscribi virtuti, sed Dei: atqui praecones extiterunt religionis christianae ignari ac simplices homines, ideoque sapientibus contemptibiles; pauperes, qui non trahunt ad se, sed avertunt potius ceteros; judaei, gentibus universim odibiles; ignavi et inermes, injuriis omnium et vexationibus subjacentes; adeoque non ulla ex parte faventes, sed retardantes ad felicem praedicationis exitum; ut inde illud patenter eluceret quod notavit Apostolus (3): *Ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei:* ergo.

248. Ad rem Augustinus (4): «Et ipse modus quo mundus »credidit, si consideretur, incredibilior invenitur (ceteris Religionis »Christianae mysteriis). Ineruditos liberabilibus disciplinis, et omnino, quantum ad istorum doctrinas attinet, impolitos, non peritos grammatica, non armatos dialectica, non rhetorica inflatos, »piscatores Christus, cum retibus fidei, ad mare hujus saeculi paucissimos misit; atque ita et ex omni genere tam multos pisces, et »tanto mirabiliores quanto rariores etiam ipsos philosophos cepit... »Si multi nobiles, sublimes, docti eam (Ascensionem Christi) se vidisse dixerunt, et quod viderunt diffamare curarunt; eis mundum »credidisse non mirum est; sed istos (hodiernos incredulos) adhuc »credere nolle perdurum est: si autem, ut verum est, paucis, »obscuris, minimis, indoctis eam se vidisse dicentibus et scribentibus credidit mundus; cur pauci obstinatissimi, qui remanserunt, ipsi mundo jam credenti adhuc usque non credunt? »Qui propterea numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia in tam contemptibilibus testibus multo mirabilius divinitas se ipsa persuasit. Eloquia namque persuadentium quae dicebant, mira fuerunt facta, non verba. »Qui enim Christum in carne resurrexisse, et cum illa in coelum

(1) De civit. Dei, l. 22, c. VII.—(2) Apolog. c. 5.—(3) 1.^a Cor. II, 5.—(4) De civit. Dei, c. V.

»ascendisse non viderant, id se vidisse narrantibus, non loquentibus tantum, sed etiam mirifica facientibus signa credebant... Si »vero per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem atque »ascensionem praedicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse »non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod »eam terrarum orbis sine ullis miraculis credidit.»

Obj. Sic Apostoli, ceterique religionis Christianae praecones, Christum depingebant, ut corda allicerent hominum; humilem, scilicet, perhumanum, beneficum, sanctum, miracula operantem, virtutibus denique omnibus fulgentem; insuper è mortuis resurrectum et in coelo regnantem. Sed ejusmodi efficacissima sunt media, ut praeconibus Evangelii homines fidem praeberent; ergo connaturalis dicenda est religionis Christianae propagatio.

Resp. dist. *maj.* Sic Christum depingebant... in illis tamen rerum adjunctis, quibus talem extitisse Christum foret humanitus, seu, non intercedente divina virtute, credibile; *nego.* Secus; conc. *majorem*, et dist. *min.* Sed haec efficacissima sunt media ad... semel ac ejusmodi animo insiderint; concedo: sed hic opus, hic labor! Aliter seu, donec menti illa persuadeas; nego.

Sane facile illum induces ad religionem Christi amplectendam, qui eum credat sanctum esse, mira facientem, e mortuis surrexisse, etc. Sed eum talem extitisse, qui fuit inter latrones crucifixus, a Romanis et Judaeis capite damnatus, qui ab hominibus predicatur contemptibilibus, et cum ceteris adjunctis; hic opus, inquam, hic labor!

THESIS XXVI.

Resurrectio D. N. Jesuchristi veram divinamque ostendit Religionem Christianam.

Theseos probatio sic potest institui: I. Christus resurrexit: II. Resurrectionem suam ipse praenuntiavit: III. Idque factum ut in eum crederemus: ergo divina est Christi doctrina et religio.

249. I.^a Pars ostenditur. 1.º In symbolis fidei credimus: «Tertia die resurrexit a mortuis.»

2.º Aperte loquuntur Scripturae sacrae, et quidem saepissime. Sic Petrus, coram omni Principum et Sacerdotum concilio testatus est (1): *Principes populi, et seniores, audite: si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est; notum sit omnibus vobis, et omni plebi Israël: quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis,*

(1) Act. Ap. c. IV.
THEOL.—Tom. I.

quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. Et Paulus ajebat (1): *Si Christus non resurrexit, vana est fides vestra.... miserabiliores sumus omnibus hominibus.*

3.º Praeterrimus Patrum testimonia, ab initio et deinceps semper consentientia, et historicum sufficiat indicare argumentum.

250. Si Christus non resurrexit, dicendum; vel quod falsi fuere Apostoli, vel quod fallere alios inique voluere. Sed neque errorem passi sunt Apostoli, neque fallere alios intenderunt, neque id volentes potuissent: ergo vere Christus resurrexit. Probatur *min.* per partes.

a) In primis non errarunt Apostoli. Plurimi testes, omnis aetatis et conditionis, circa factum illustre, constans, propriis oculis manibusque expositum, et dum ipsi promptiores existunt ad illud negandum, quam asserendum, errare nequeunt in eodem agnoscendo. Atqui ejusmodi erat Christi resurrectio, et Apostolorum dispositio: ergo.

Min. prob. Non singuli tantum, et privatim, viderunt discipuli Jesum Christum post resurrectionem, sed etiam omnes simul (2); imo aliquando visus est, ait Paulus (3), *Plusquam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt:* Item, illustre factum, omniumque provocans animum et mentem ut attentissimi essent, fuisse resurrectionem tanti Prophetæ, a principibus Judæorum damnati, a Praeside Romano occisi, stante universo populo, et in frequentissima urbe crucifixi, res est aperta. Constans etiam, non fugax ac unius diei, sed multis propositum experimentis fuisse resurrectionis factum, omnes narant Evangelistæ; nam per quadraginta dies apparuit eis, et egit cum illis, ac manducavit Christus (4): et non tantum oculis Apostolorum se praebeuit videndum, sed manibus etiam palpandum, ne phantasma esse putarent. Quod autem discipuli nullatenus propensi forent ad credendum, multo minus ad sibi confingendam Christi resurrectionem, aperta ostendunt indicia. Nam Thomas, licet omnes testarentur se Christum redivivum vidisse, ait (5): *Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.* Ceteri Apostolorum, cum primum nuntium resurrectionis audierunt, *Visa sunt ante illos sicut deliramenta verba ista, et non crediderunt illis* (6). Imo, cum jam praesentem se illis Dominus praebeuit, *Existimabant se spiritum videre. Et dixit eis:*

(1) 1.ª Cor. XV, 14.—(2) Jo. XX, 26. — (3) 1.ª Cor. XV, 6. — (4) Act. I, 3.—(5) Jo. XX, 25.—(6) Luc. XXIV, 11.

videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum: palpate et videte... Adhuc illis non credentibus... dixit: habetis hic aliquid, quod manducetur? (1).

Patet igitur; errorem, circa tale factum, locum habere non potuisse; nisi velis, ut unum neges miraculum, aliud majus, imo apertum absurdum effingere.

251. b) Dicimus secundo, non voluisse Apostolos in errorem homines inducere. Nam 1.º: ubi in fallendo nihil est commodi, sed potius gravissima sequuntur mala, cum a Deo, tum ab hominibus, tam in hoc seculo, quam in futuro; nemo, nisi amens sit et furiosus, mentiri vult. Atqui Apostoli, ceterique resurrectionis testes, dementis ac furiosi animi nulla exhibuerunt indicia; et ex mendacio gravissima tantum expectare potuissent supplicia: ergo, *Min.* patet. Nam a Deo mendaces et blasphemi poenas tantum et reprobationem expectare valent: homines autem flagellis, carceribus, suppliciis et morte Apostolos mulctabant propter resurrectionis testimonium: unde ajebat Paulus, *Si Christus non resurrexit, miserabiliores sumus omnibus hominibus.*

2.º Confir. Antequam Christus D. contemptus, derisus, flagellatus, cruci affixus obiret; dum vitam honestissimam ageret, promitteret bona, ejusdemque potentia magnis fulgeret prodigiis: cum sincerum se exhibebat amicum, et insignem Prophetam, et Filium Dei esse Apostoli putarent; tamen omnes, instante periculo, fugae se tradiderunt; nullum tentarunt medium ut a morte Jesum eriperent, calumnias rejicerent, et ejus testarentur innocentiam. Atqui nolentes quidquam pro amico facere, pro vivo, pro potente, praemia promittente, et se Filium Dei exhibente; non poterant falso testari pro mortuo, pro impotenti, pro impostore, pro blasphemo, qui suae iniquitatis poenas tandem turpissime luisset: ergo fallere Apostoli noluerunt.

252. c) Denique, si stulte ac impie tentassent fallere Apostoli, nullatenus potuissent. 1.º Quia Christus, in omnium conspectu mortuus, publica auctoritate in sepulcro signato et militibus munito custodiebatur: ergo discipuli ignavi et inermes, ac timore magno percussi, nec quicquam moliri valebant ad abscondendum cadaver, neque ad simulandam resurrectionem. 2.º Non tantum testes facti se ipsos dicebant Apostoli, sed alios plurimos, plusquam quingentos testes, ut dictum est supra, appellabant. Atqui coram tot testibus, aetate, conditione, sexu diversis; quibus a mendacio nihil utilitatis, ab Apostolis nihil honoris ac

(1) Luc. XXIV, 37.

divitiarum, a testimonio resurrectionis persecutiones tantum et vitae discrimen imminebant, abscondere mendacium Apostoli nequibant: ergo.

Et sane, inter tot testes, aliqui saltem, vel amore veritatis, vel pudore tanti ac talis mendacii, vel minis hominum, vel tormentorum vi, vel timore Dei, vel pro suae gentis et religionis amore et honore, imposturam aperuissent.

253. 3.º Christi resurrectionem Apostoli omnibus ab initio praedicabant, ut primum salutis et evangelicae veritatis argumentum, iis existentibus quos testes fuisse resurrectiones asserabant: ergo tum omnes, qui Evangelio crediderunt, tum magistratus et Judaei, qui nihil non moliti sunt adversus Christi fidem, veritatem resurrectionis sollicitè inquirere cogebantur, et omnem umbram ac suspicionem mendacii remove; igitur fallere non poterant Apostoli. Et quidem conati sunt sacerdotes ac magistratus mendacii Apostolos arguere, sed dormientes tantum opponere illis potuere testes, ut notavit Augustinus.

254. II.^a Pars probatur. 1.º Ipsi Judaei praedictam fuisse a Christo resurrectionem testati sunt ante Pilatum (1): *Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit, adhuc vivens: post tres dies resurgam.* S. Matthaeus (2) Christi refert verba: *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terrae tribus diebus et tribus noctibus.* Et iterum: *Coepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oportet eum ire Jerosolymam, et multa pati... et occidi, et tertia die resurgere.* Pariter S. Lucas (3): *Et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget.*

255. III.^a Pars probatur. Ea denique de causa resurrexisset, et praenuntiasset Christum resurrectionem ut fidem strueret, aperte testantur Evangelia (4). *Magister, volumus a te signum videre; qui respondens ait illis; generatio mala et adultera signum quaerit, et signum non dabitur ei nisi signum Jonae prophetae. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terrae tribus diebus et tribus noctibus.* Apostolis quoque dixit: *Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos... Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis.* Hinc et Angelus, post resurrectionem, confirmavit ex ipsa Christi praedictione discipulorum fidem (5): *Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset, dicens: quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum*

(1) Matth., XXVII, 63.—(2) XII, 40; XVI, 21; XVII, 22.—(3) XVIII, 33.—(4) XII, 38; Luc. XI, 29; Jo. II, 29.—(5) Luc. XXIV, 6.

peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. Et recordatae sunt verborum ejus.

256. Obj. 1.º Resurrectionis factum non constat nisi christianorum testimonio; ergo in propria causa non sunt audiendi.

Resp. 1.º Permisso *antec.* negatur *consequentia*; haec enim sensui communi et rationi primo intuitu adversatur. Alias scriptor nullus esset audiendus patriae historiam enarrans, sed extranei tantum forent credendi: neque homo posset humana facta scribere, sed angelus foret expectandus, qui ea referret.

Resp. 2.º Dist. *antec.* Constat christianorum testimonio, ita ut, iis credatur praecise qua christiani sunt; nego. Quia aliunde praefulget eorum auctoritas; conc. Et sane scriptores illi, Judaismum, vel Gentilismum prius profitentes, facta religionis Christianae in examen revocarunt; nec alia ratione eam amplexi sunt, nisi quia facta illa prius comprobarunt. Quod vero deinde scriptis facta tradiderunt, et in eis credendis perstiterint, postquam Christo nomen dederunt; non ideo minoris sunt auctoritatis: nam Christi doctrina mendacia prohibet, et pro veritate etiam vitam prodere jubet.

257. Obj. 2.º Judaei, apud quos resurrectio Christi accidisse dicitur, eam non crediderunt, et Christi discipulos illam praedicantes suppliciis damnarunt. Si ergo tunc facti indicia ad Judaeos suadendos vim non habuere; quo pacto, post tot secula, eam habere queunt?

Resp. 1.º Dist. *ant.* Non crediderunt defectu probationis; nego *ant.* Propter eorum in errore obstinationem, vel quia Scribae et iniqui Sacerdotes eos in rei ignorance detinuerunt; conc. Item, distingo *consequens.* Post tot secula vim habere nequeunt suadendi eos qui Judaeorum imitantur obstinatum animum; concedo. Vim non habent suadendi objective ac per se; nego.

Et sane, omnibus patebant, incredulis etiam, insignia Xaverii miracula in seculo XVII; et Immaculae Virginis Lourdensis, in praesenti, pariter effulgent, ut alia taceamus exempla. Scilicet, ut dicit Propheta (1). *Injustus noluit intelligere, ut bene ageret.*

Resp. 2.º Judaeorum infidelitas, quin officiat resurrectionis certitudini, potius eam confirmat; etenim praedixerant prophetae, populum illum fore in sua caecitate reprobandum.

258. Obj. 3.º Christus non fuit in sepulcro tribus diebus et tribus noctibus. Atqui id futurum fuisse dixerat Christus, ut Mattheus testatur: ergo falsitatis ea praedictio arguitur. (Vide Mattheum, XII, 40.)

(1) Ps. 35, 4.

Resp. dist. *maj.* Tribus diebus et tribus noctibus distinctis quidem, sed inchoatis; nego. Plenis; concedo *maj.* Dein contradistincta *minori*, nego *consequentiam*.

Inst. Joannes (1) narrat venisse Mariam ad monumentum, cum adhuc tenebrae essent: Marcus, è contra (2), asserit, illam venisse, orto jam sole: ergo contradictionibus falsitas testium demonstratur.

Resp. Nego *consequentiam*. Nulla enim est in narratione contradictio: sufficit temporis durationem distinguere, qua mulieres ad monumentum perrexerunt. Scilicet, cum coepit Maria moveri, parari, socias vocare mulieres, etc., nempe, initio viae, adhuc tenebrae erant; seu in crepusculo diei, et valde mane, ut ipse Marcus loquitur, id praestiterunt: cum autem ingressae sunt monumentum ortus erat sol.

THESIS XXVII.

Sola Religio christiana vera et salvifica est.

Nota. Corollarium ex praecedenti thesi deductum dici haec potest; doctrinam enim hanc christiana religio profitetur; si vera igitur existit, nequit extra illam via ulla esse salutis ac verus Dei cultus. Et sane, quaevis alia ficti nominis religio, non uno ex capite, christianae adversatur, id est, divinae religioni; ergo impia ac falsa dicenda. Sed ad particularia veniamus argumenta.

259. Probatur 1.º In Symbolo fidei cristianae, quod Athanasii nuncupatur, dicitur: «Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem...» Pariter in Professione fidei Tridentina creditur: «Extra catholicam fidem, nemo salvus esse potest.»

2.º Christus D. de sua ait doctrina (3): *Docete omnes gentes... Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur:* Eandem saepe indicant rem Scripturae (4).

3.º Hieronymus (5) ait: «Non ante filii esse possumus, nisi filii ejus Jesu fidem et intelligentiam recipiamus... Et tunc Spiritum adoptionis accipimus cum credimus in Filium Dei.» Et rursus (6): «Dicimus, omnem qui salvatur, salvari in Ecclesia.» Pariter Augustinus (7): «Qui autem non credit, jam judicatus est. Quid est, jam judicatus est? Damnatus est.»

4.º Qui Christi non amplectitur doctrinam, gravissime in Deum

(1) Jo. XX, 1.--(2) XVI, 2.--(3) Marc., XVI, 16.--(4) Jo. III, 16, 17... Act. Ap. IV, 12; Ad Tit. III, 10.--(5) In ep. ad Ephes., III, 5.--(6) In Joël. I, 1.--(7) Serm. 294, (vel 14).

peccat: ergo extra salutis viam versatur. *Maj.* patet: qui enim non vult Deo credere revelanti et obedire praecipienti; in eum sane peccat: sed Christi doctrina a Deo revelata est et praescripta; ergo.

260. Obj. Quod ad Christi spectat doctrinam, plurimas, ignorantia vel errore invincibili, gentes ea latet. Atqui a Dei videtur providentia alienum quempiam ex insuperabili errore damnatum iri; ergo.

Resp. cum Pont. Pio IX (1): «Notum nobis, vobisque est, eos qui invincibili circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant, quique naturalem legem sedulo servantes, ac Deo obedire parati, honestam rectamque vitam agunt, posse, divinae lucis et gratiae juvante virtute, aeternam consequi vitam... cum Deus minime patiat, quempiam aeternis puniri suppliciis, qui voluntariae culpae reatum non habeat.»

Unde dist. *maj.* Errore latet *absolute* invincibili; nego: *hypotheticè*; conc. Deinde contradistincta *minore*; dist. *consequens*: potest ad salutem extra christianam perveniri religionem, *absolute* ac per se; nego: *conditionate*, quatenus ille qui ignorantia laborat, Deo, ad salutis viam aperiendam parato, obedierit, et gratiam praebenti minime obstiterit; concedo *consequentiam*. Scilicet, *facienti quod in se est*, ut loqui solent theologi, praesto Deus erit lumine gratiae, ut in Christum ea, qua oportet, fide credat, et hinc salutem assequatur. Quapropter Pius IX in laudata ait Encyclica: «Atqui hic... iterum commemorare et reprehendere oportet gravissimum errorem, in quo nonnulli catholici misere versantur; qui homines in erroribus viventes, et a vera fide atque catholica unitate alienos, ad aeternam vitam pervenire posse opinantur. Quod quidem catholicae fidei vel maxime adversatur... Notissimum est catholicum dogma, neminem, scilicet, extra Ecclesiam Catholicam posse salvari.»

THESIS XXVIII.

Post veterem illam Judaicam, novam debuisse succedere Religionem, et quidem pro omnibus gentibus, ab antiquis praenuntiatum erat Prophetis.

261. Pars I.^a Probatur 1.º Christiani quidem hanc thesim fide certa tenent; ait enim Tridentinum (2): «Quoniam sub priori Testamento, teste Apostolo Paulo, propter Levitici Sacer-

(1) Encycl. ad episcop. Italiae, a. 1863.--(2) Sess. 22, c. I.

»dotii imbecillitatem, consummatio non erat; oportuit Sacerdotem
 »aliud secundum ordinem Melchisedech surgere D. N.^m Je-
 »sum Christum, qui posset omnes consummare et ad perfectum
 »adducere... Is igitur... Corpus et Sanguinem suum sub speciebus
 »panis et vini Deo Patri obtulit. Et haec quidem illa munda est
 »oblatio... quam Dominus per Malachiam Nomini suo, quod
 »magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offe-
 »rendam praedixit... Haec denique illa est, quae per varias sacrifi-
 »ciorum, naturae et Legis tempore, similitudines figurabatur.»

2.º Isaias Deum Christo sic loquentem praenuntiat (1): *Dedi te in Foedus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos caecorum...* Jeremias autem (2): *Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israël et domui Jacob foedus novum... Et hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos: dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam...*

3.º Antiqui Ecclesiae Patres ejusmodi ex antiquis Prophetis argumentum passim, tum adversos Judaeos, tum contra Gentiles, urgebant. Tertullianus, ex. gr., ostendit (3): «Quaerendum est expectandum, secundum Prophetas, Novae Legis latorem, Novi Testamenti haeredem, et novorum Sacrificiorum sacerdotem.»

262. II.^a Pars. prob. 1.º Paulus testatur (4): *Vocavit nos non solum ex Judaeis, sed etiam ex gentibus, sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; et non dilectam, dilectam.* Isaias (5): *Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob et faeces Israël convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae.* Verum hac de re perpendendi fere Prophetas omnes, praesertim David in Psalmis 21 et 71, quos antiqui quoque Rabbinus de Christo D. intellexerunt, idque planum apertumque est legenti. Nec solum de Christi adventu et Novae religionis institutione locuti sunt; sed de Christi persona, nativitate, passione, morte et subsequente gloria ac resurrectione sic praenuntiaverunt, ut sincero ac pacato animo legentes non possint ea de re dubitare.

Nota. Omnium pro re Christiana argumentorum compendium, ex Augustino depropmtum (6), adjicere placet.

(1) c. XLII, 6; et XLIX. — (2) XXXI, 31. — (3) Adv. Judaeos, c. 6. — (4) Rom. IX, 24. — (5) XLIX, 6. — (6) Litt. 137 (a. 3, vel s. XVII.)

THESIS XXIX.

(Ex Augustino). «Nulla mens avida salutis aeternae potest religionem Christianam non amplecti.»

263. 1.º *Ex splendore divinae sapientiae Christianam religionem praeceunte.*

«Christum Dei Verbum, Dei Filium, Deum in carne venturum, »moriturum, resurrecturum, in coelum ascensurum, praepollentissimo suo nomine in omnibus gentibus dicatos sibi populos habiturum, inque illo remissionem peccatorum, salutemque aeternam futuram esse credentibus; omnia gentis illius (Judaicae) promissa, »omnes prophetiae, sacerdotia, sacrificia, templum, et cuncta omnia »sacramenta sonuerunt.»

264. 2.º *Ex divino comitante fulgore.*

«Venit et Christus, complentur in ejus ortu, vita, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione omnia praeconia Prophetarum. Mittit Spiritum Sanctum, implet fideles una in domo »congregatos, et hoc ipsum promissum, orando atque desiderando, expectantes. Impleti autem Spiritu Sancto, loquuntur repente »linguis omnium gentium, arguunt fidenter errores, praedicant »saluberrimam veritatem, exhortantur ad poenitentiam praeteritae culpabilis vitae, indulgentiam de divina gratia pollicentur. »Praedicationem pietatis, veraeque religionis signa congruentia »et miracula consequuntur. Excitatur adversus eos saeva infidelitas; tolerant praedicta, sperant promissa, docent praecepta. »Numero exigui per mundum disseminantur, populos facilitate »mirabili convertunt, inter inimicos augentur, persecutionibus »crescunt, per afflictionum angustias usque in terrarum extrema »dilatantur.»

265. 3.º *Ex consequente divino splendore.*

«Ex imperitissimis, ex abjectissimis, ex paucissimis illuminantur, nobilitantur, multiplicantur praeclarissima ingenia, cultissima eloquia; mirabilesque peritias acutorum, facundorum atque »doctorum subjugant Christo, et ad praedicandam viam pietatis »salutisque convertunt. Alternis adversitatibus et prosperitatibus »rerum, patientiam et temperantiam vigilanter exercent: mundo »declinante in extrema, fessisque rebus aetatem ultimam protestante, multo fidentius, quia et hoc praedictum est, aeternam civitatis coelestis felicitatem expectant. Atque inter haec omnia »contra Ecclesiam Christi impiarum gentium infidelitas fremit: »evincit illa patiundo, et inconcussam fidem inter obsistentium »saevitiam profitendo. Revelatae Veritatis, quae diu praemissis

»mysticis velabatur, sacrificio succedente, illa sacrificia quibus
 »hoc figurabatur, templi ipsius eversione tolluntur. Reproba per
 »infidelitatem gens ipsa Judaeorum, a sedibus extirpata, per mun-
 »dum usquequaque dispergitur, ut ubique portet codices sanctos,
 »ac si prophetiae testimonium, qua Christus et Ecclesia praenun-
 »tiata est, ne ad tempus a nobis fictum existimaretur, ab ipsis
 »adversariis proferatur; ubi etiam praedictum est ipsos non esse
 »credituros.

»Templa et simulacra daemonum, ritusque sacrilegi paulatim
 »atque alternatim, secundum praedicta prophetica subvertuntur.
 »Haereses adversus nomen Christi, sub velamento tamen nominis
 »Christi, ad exercendam doctrinam sanctae religionis, sicut prae-
 »nuntiatae sunt, pullulant. Haec omnia, sicut leguntur praedicta,
 »ita cernuntur impleta, atque ex his jam tot et tanta, quae res-
 »tant, expectantur implenda.»

266. «Quae tandem mens avida aeternitatis, vitae-
 »que praesentis brevitate permota, contra hujus
 »auctoritatis lumen culmenque contendat! Quae dis-
 »putationes, quae litterae quorumlibet philosophorum, quae leges
 »quarumlibet civitatum, duobus praeceptis, ex quibus Christus di-
 »cit totam legem Prophetasque pendere, ullo modo sunt comparan-
 »dae? «*Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota ani-
 »ma tua, et ex tota mente tua; et diliges proximum tuum tamquam
 »teipsum.*»

SCHOLION.

De librorum N. Testamenti authentia.

267. Adeo valida et praeclara militant pro veritate et divinitate
 religionis christianae argumenta, ut non alia remaneat Rationalis-
 tis angustias evadendi via, nisi historicam librorum sacrorum res-
 pueri authenticitatem. Quare hoc pertinacis animi effugium pau-
 cis praecludemus.

Dicimus ergo 1.º non tantum libri sacri facta illa, ex quibus ar-
 gumentamur, protestantur, sed diversissimorum populorum per-
 petua traditio, innumeris munita monumentis, et plurimis per sin-
 gula secula scriptorum roborata testimoniis.

2.º A primis inde religionis Christianae seculis, constans et uni-
 versalis traditio authentiam agnovit et suscepit librorum sacro-
 rum; stulta ergo haec est a Rationalistis tentata dubitatio, nullo
 intrinseco vel extrinseco momento innixa: secus liceret etiam de
 libro quocumque, vel monumento dubitationem injicere.

3.º Christiani universi, ex ipso Apostolorum tempore, libros is-
 tos summo honore prosecuti sunt: in Ecclesiis universis publice
 legebantur; viri apostolici, id est, ab Apostolis instituti, eos adhi-
 buere ad explanandam Christi doctrinam, eorumque exemplum
 dein sancti Patres universi secuti sunt: ex iisdem libris conati sunt
 haeretici omnes cujusvis seculi errores suos commendare, scientes,
 nempe, in iis genuinum esse veritatis fontem, et ineluctabile ar-
 gumentum; ethnici quoque, uti *Celsus, Porphyrius, etc.*, ex iisdem
 doctrinam depromebant christianorum, quam expugnare conaban-
 tur. Omnes ergo, hostes quoque, in eo consentiebant, genuinos
 esse libros illos et authenticos.

268. 4.º Si impostor aliquis, sub nomine cujusvis Apostoli vel
 Evangelistae, illos evulgasset libros; vel id tempore Apostolorum,
 vel proxime, vel longe post illos praestitisset. Non primum; cito
 enim eluxisset impostura: non secundum; nam vel Apostolorum
 discipuli, qui fidei acceperant depositum, vel tot episcopi quibus
 commissum erat munus libros sacros explanandi; vel tot marty-
 res, qui ne sacros traderent libros mortem crudelissimam libenter
 obibant, fraudem facile agnovissent: non tertium; nam, ut dixi-
 mus, ab ipso exordio fuere libri sacri maximo in honore habiti; et
 quidem Athenagoras, Irenaeus, Justinus, Clemens
 Alex. qui secundo saeculo florere, quatuor Evangeliorum auc-
 toritatem ubique receptam sexcentis in locis testantur. Tertul-
 lianus, istorum aequalis, ipsa Apostolorum autographa suo tem-
 pore extitisse scribit (1). Utique nonnulli conati fuere libros ali-
 quos spureos quasi authenticos obtrudere, ut refert Hierony-
 mus; at Ecclesia ab initio eos rejecit, et presbyterum quemdam,
 hujusce criminis reum, è loco et dignitate sua dimovit: in hac
 ergo re, utpote gravissima, diligenter invigilabat Ecclesia, ideo-
 que authentici illi libri sunt quos ipsa probavit.

(1) De Praescrip. c. 26.